

Буюк ва муқаддассан, мустақил Ватан!

МАТБУОТ ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХОДИМЛАРИГА

Кадрли дўстлар!
Авваламбор, сиз, ҳурматли журналистлар, нашриёт ва матбаа соҳаси вакиллари — бугунги кунда тобора ўткир ва таъсирчан кучга эга бўлиб бораётган, оғир ва машаққатли, шу билан бирга, шарафли касб эгаси бўлган, ўзини ахборот соҳасини ривожлантиришдек олижаноб ишга бағишлаган сиз азизларни 27 июнь — Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимлари кuni билан самимий муборақбод этаман.

Албатта, ҳаммамиз учун азиз ва муқаддас бўлган Ватанимиз мустақиллигининг яқинлашиб келаётган 20 йиллик буюк санаси арафасида ўтаётган бу байрамнинг алоҳида маъно-мазмунли борлигини, ўйлаётганимиз, нафақат соҳа ходимлари, балки уларнинг ижоди ва меҳнати маҳсулидан ҳар кuni баҳраманд бўладиган миллионлаб юрtdошларимиз, бугун халқимиз яхши англайди.

Айни шундай дамларда эл-юртимиз ҳаётида тарихан қисқа бир даврда рўй берган ўзгаришлар — ўз куч ва салоҳиятимизга таяниб, миллий давлатчилигимизни қайта тиклаш, сиёсий ва иқтисодий мустақиллигимизни мустаҳкамлаш, кенг қўламли ислохотларни амалга ошириш, демократик давлат ва фуқаролик жамияти барпо этиш, халқаро майдонда мамлакатимизнинг обрў-эътиборини юксалтиришга эришиш йўлида қандай улкан ютуқ ва марраларни қўлга киритганимиз ҳақида сўз юритишимиз табиийдир.

Айни шу кунларда оммавий ахборот воситалари соҳасида амалга оширган ишларимизга танқидий баҳо берадиган эканмиз, улардан тўғри хулоса чиқариш, замоннинг ўзи талаб қилаётган муҳим масалаларни кун тартибига қўйиш ва уларни ҳал қилиш барчамиз учун энг долзарб вазифа бўлиб тургани хусусида ортқича гапиришга ҳожат йўқ, деб ўйлайман.

Бугунги кунда айёмда ўлкамизда мустақил миллий матбуот пайдо бўлган даврдан бошлаб, бу ишнинг тамал тошини қўйган, доимо халқ билан, унинг дарду ташвишлари, эзгу орзу-умид ва интилишлари билан яшаган маърифатпарвар боболаримиз, бу йўлда ўзини фидо қилган инсонларнинг, муҳтарам фахрийларимизнинг номларини ҳурмат ва эҳтиром билан ёд этамиз.

Юртимизда амалда ўзини оқламаган эски мафура ҳукмронлик қилган даврларни эслар эканмиз, шундан олишимиз керакки, ўша замонда ҳам ахборот соҳасининг жонқуяр намоёндалари, қандай оғир бўлмасин, воқеликни тўғри ёритиш, халқимиз бошидан кечирган машаққатли кунларни юрагидан, қалбидан ўтказиш, яқин тарихимиздаги машаққатли йилларда миллийликнинг кадр-қимматини, шаънини ҳимоя қилиш, турли тўхмат ва бўҳтонлардан асраш, энг муҳими, миллий кадриятларимиз, ўзлигимизни сақлашда ўзини аямасдан, виждонан ҳизмат қилганини, мардлик ва маънавий жасорат кўрсатганини бугун катта миннатдорлик билан тилга олишимиз ўринlidir.

Биз мустақилликка эришган биринчи кунларданқил миллион гояни шакллантириш, озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт қуришдек буюк мақсадларни ҳар қайси инсоннинг онгида, маънавий оламида кенг қарор топтириш йўлида матбуотимиз катта ҳисса қўшаётганини, бунинг аҳамияти ва мо-

ҳиятини алоҳида таъкидлаш ва эътироф этиш зарур, деб биламан.

Шу борада одамларимизнинг, айниқса, ёшларимизнинг дунёқараши тобора ўзгариб, уларнинг онгу тафаккури юксалиб, сиёсий ва фуқаролик фаоллиги, дахлдорлик туйғуси ошиб бораётган бир пайтда бу жараёнларда айнан матбуот соҳасининг ўрни ва таъсирини юксак баҳолашимиз албатта адолатдан бўлади, деб ҳисоблайман.

Азиз дўстлар!
Бугун биз XXI асрда — глобаллашув деб ном олган, шиддат билан ўзгариб бораётган замонда яшар эканмиз ва ўз олдимишга Ўзбекистонни ривожланган демократик давлатлар қаторига олиб чиқиш мақсадини қўйган эканмиз, давр талаблари билан ҳамоҳанг ва ҳамқадам бўлиб ҳаёт кечиримиш зарурлигини ўзимиз учун яна бир бор аниқ-равшан тасаввур этиб олишимиз шарт.

Олдимишда турган муҳим вазифа ва мақсадлар ҳақида гапирганда, авваламбор, мамлакатимизни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш йўлидаги изчил ҳаракатларимизни янада кучайтириш ва уларни янги, юқори босқичга кўтариш ҳаётий заруратга айланиб бораётганини барчамиз чуқур англаб олмоқдамиз.

Шу борада ҳаётимизда ахборот эркинлигини таъминлаш, давлат ва бошқарув органлари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатишда оммавий ахборот воситаларининг ролни кучайтириш, уларни одамларнинг ўз фикр ва гояларини, содир бўлаётган воқеа-ҳодисаларга ўз муносабати ва позициясини эркин ифода этадиган минбарга айлантириш бугунги кунда энг долзарб вазифамиз бўлиб қолмоқда.

Мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари фаолиятининг қонуний кафолатларини таъминлашга қаратилган, халқаро демократик талаб ва стандартларга тўла жавоб берадиган ҳуқуқий замин яратилгани, соҳанинг моддий-техник базаси тобора мустаҳкамланиб бораётгани ва бундай ишлар ишбу изчил давом эттирилаётгани, ҳеч шубҳасиз, бу йўлдаги ҳаракатларимизнинг муҳим таркибий қисmidир.

Айни пайтда бу йўналишда кечиктириб бўлмайдиган долзарб вазифалар, амалий ҳаётимизда тўсиқ бўлиб, ўзининг ечимини кутаётган масалалар ҳали-бери қўпчилиги, ўйлаётганимиз, ҳаммамиз, авваламбор, матбуот жамоатчилиги жуда яхши англаб, сезиб турибди.

Бугунги кунда давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги, телерадиоэшиттиришлар, оммавий ахборот воситалари фаолиятининг иқтисодий асослари, уларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш кафолатларига оид янги қонунларни қабул қилиш бўйича ишларни тезлаштириш кераклигини ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Шу билан бирга, оммавий ахборот воситаларининг давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти устидан жамоатчилик ва парламент назоратини таъминлаш, уларнинг ҳокимият ва жамоатчилик ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатиш борасидаги ролини кучайтиришга қаратилган бир қатор қонун ҳужжатларига тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритиш ҳам ўзининг амалий ижросини кутиб турибди.

Бу қонунларнинг қабул қилинишидан ҳаммадан ҳам кўпроқ манфаатдор бўла-

диган сиз, журналистлар бу жараёнда ўз фикр-мулоҳазаларингиз, амалий тақлифларингиз билан фаол иштирок этасиз, деб ишонаман.

Яна бир масала тўғрисида тўхталишни жоиз деб биламан. Бу ўринда гап давлат томонидан оммавий ахборот воситалари, нашриётлар ва матбаа корхоналари, матбуот тарқатувчи ташкилотлар фаолиятини янада ривожлантириш учун уларга янги имтиёз ва преференциялар бериш ҳақида бормоқда. Авваламбор, бу тузилмаларга янги йилдан бошлаб солиқ юкени сезиларли даражада камайтириш бўйича имтиёзлар бериш режалаштирилмоқда.

Ана шундай имтиёзлар албатта оммавий ахборот воситаларининг мустақиллигини қозғошга эмас, амалда таъминлаш учун молиявий шароит тўғрида бериши, ушбу соҳада меҳнат қилаётган ишчи ва ходимларнинг даромадини, моддий фаровонлигини ошириш билан бирга, бошқа бир қатор соҳа ва тармоқлар ривожига ҳам катта таъсир кўрсатиши шубҳасиздир.

Биз бу борада тараққий топган давлатлар тажрибасидан фойдаланган ҳолда, ушбу масаланинг ижросини қатъий назоратга олишимизни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

Олдимишда турган яна бир муҳим вазифа борки, у ҳам бўлса, матбуот соҳасида ҳали-бери учраб турадиган ўткир мавзуларни четлаб ўтиш, ўзини ўзи назорат қилиш, мансабда ўтирган кишиларга итоатқўйлик, кимгадир ёмон кўринмаслик, воқеликка бир хил ёндашув каби камчиликларни бартараф этиш билан боғлиқдир.

Соҳада кадрлар, хусусан, ёш журналистларни тайёрлаш тизимини тубдан ўзгартириш, журналистик таълимга ихтисослашган олий ўқув юрtdларининг ўқув-методик базасини такомиллаштириш, профессор-ўқитувчиларнинг маънавиясини ошириш, катта маҳорат ва ижодий тажрибга эга бўлган мутахассисларни, илгор педагогик технологияларни таълим жараёнига жалб этиш бўйича ҳам ҳали кўп иш қилишимиз керак.

Шулар қаторида халқаро майдонда информация соҳасида эришилган ютуқларни пухта ўзлаштириш, журналистларимизнинг ўз хорижий ҳамкасблари билан тажриба алмашиш тизимини янги асосда йўлга қўйиш вазифаси ҳам долзарб бўлиб турибди. Барчамизга аёнки, бундай вазифаларни бажаришда замонавий медиа техника ва технологияларни, Интернет тизимида қўлланадиган тилларни пухта эгаллаш гоят муҳим аҳамият касб этади.

Айниқса, мустақил, янгича фикрлайдиган, истеъдодли ёшларга оммавий ахборот воситалари соҳасида кенг йўл очиб беришга қаратилган ишларни янада кучайтиришимиз зарурлигини, ўйлаётганимиз, барчамиз яхши тушунагимиз.

Бугунги кунда ахборот оламида Интернет даври келгани, интернет-телевидение, интернет-радио, электрон почта, онлайн-видео каби қўпжа янги ахборот тарқатиш технологиялари қандай тез суръатлар билан ривожланиб, уларнинг аудиторияси ва таъсир доираси тобора кенгайиб бораётгани ҳақида ортқича гапиришга зарурат йўқ, деб ўйлайман.

Бундай ахборот воситаларига асосан ёшларнинг жуда катта қизиқиши билан қараши ва улардан кенг фойдаланиши-

ни ҳисобга оладиган бўлсак, ҳақиқатан ҳам, бу масаланинг нақадар улкан аҳамиятга эга эканини англаш қийин эмас. Айтиш керакки, ёшлар билан тенг бўлиб, самимий ва самарали мулоқот қилиш учун мана шундай ахборот-коммуникация технологияларини барча журналистлар, биринчи навбатда, ёш журналистларимиз ҳар томонлама чуқур ва атрофлича эгаллаши кераклигини кимгадир тушунтириб беришга ҳеч қандай ҳожат йўқ.

Албатта, Интернет орқали дунёнинг исталган нуқтаси билан тезкор алоқа ўрнатиш, зудлик билан зарур ахборот ва маълумотларни олиш, билим ва маърифатни оширишда унинг беқиёс ўрни ва аҳамияти борлигини ҳеч ким инкор этолмайди. Биз одамларимизнинг Интернет имкониятларидан янада кенгрок фойдаланишга бўлган интилишларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаймиз. Такрор бўлса-да, айтмоқчиман — ахборот оламида қандайдир девор ўрнатиш, ўз қобилига ўралиб, маҳдудликка юз тутиш йўли бизга асло маъқул эмас.

Шу билан бирга, бугун ён-атрофимизда, узоқ-яқин минтақаларда юз бераётган воқеаларни инобатга оладиган бўлсак, ҳали онги, ҳаётий қарашлари шаклланиб улгурмаган ёшларни чағлатишга қаратилган гаразли кучлар ҳам Интернет имкониятларидан ўз манфаатлари йўлида фойдаланишга уринаётгани ва бундай интилишларнинг қандай салбий оқибатларга олиб келиши мумкинлигини эътибордан соқит қилиб бўлмайди.

Жамиятда тинчлик ва барқарорликни издан чиқаришга, ўзаро адоват ва тўқнашувларга сабаб бўладиган бундай хатарларнинг олдини олишнинг битта йўли бор: ёшларимизни мустақил фикрлайдиган, оқни қорадан, дўстни душмандан ажратишга қодир бўлган, бизнинг қандай бой тарих ва меросга эга эканимизни англаб яшайдиган, имон-эътиқодли, миллий ва умуминсоний кадриятлар руҳида тарбия топган инсонлар этиб воқеа етказишимиз, бу масалани ҳеч қачон иккинчи даражали вазифа деб билмаслигимиз керак.

Муҳтарам дўстлар!
Журналист аҳлининг меҳнати, одамларга, жамоатчиликка таъсири ҳақида шахсан мен доим юксак фикрдаман. Матбуот минбаридан айтилган сўз қандай қудратли акс садо бериши мумкинлигини, унинг таъсири ва самарасини ошириш аввало сизларнинг маҳоратингиз, ижтимоий позициянгиз, инсоний ва ижодий фазилатларингизга, ҳаммиса масъулият туйғуси билан иш олиб боришингизга боғлиқ эканини миллионлаб муштарийлар яхши билади ва сиздан айнан шуну кутади.

Ўз касбининг ҳақиқий устаси ва фидоийи бўлган, ўзининг ҳаққоний сўзи билан одамларни эзгу мақсадларга сафарбар эта оладиган, эл-юрт манфаати, халқимизнинг бугунги ва эртанги кунини ўқиб яшайдиган сиз, жонқуяр журналистларни мен ўзимнинг суянчим ва таянчим деб билишимни бугун яна бир бор айтмоқчиман.

Сизларни касб байрамингиз билан чин қалбимдан табриклар (Эвман, барчангизга сизат-саломатлик, куч-ғайрат, янги-янги ижодий ютуқлар, хонадонларингизга файзу барака тилайман.

ИСЛОМ КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Ҳар қандай мустақил давлатнинг муҳим белгиларидан бири бу — давлат рамзларидир. Истиқлолга эришганимиздан сўнг халқимизнинг азалий орзу-истаклари, эзгу интилишлари Ўзбекистон Республикасининг давлат рамзларида ҳам ўз ифодасини топти. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек, давлат рамзлари — байроқ, герб, мадҳия Ўзбекистон халқининг шон-шўхратини, гурурини, тарихий хотирасини, интилишларини ўзида мужассамлаштиради. Мана шу рамзларни эъзозлаш ўзининг қадр-қимматини, ўз мамлакатига ва шахсан ўзига бўлган ишончини мустаҳкамлаш, демократия.

2 июль — Ўзбекистон Республикаси Давлат герби қабул қилинган кун

Барчамиз учун мўътабар тимсол

2010 йил 24 декабрда "Ўзбекистон Республикасининг давлат рамзлари ҳақидаги айрим қонун ҳужжатларига ва Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида"ги қонуннинг қабул қилингани шу мақсадга хизмат қилмоқда.

Президентимиз Ислам Каримов раҳбарлигида яратилган давлатимиз рамзларида халқимизнинг орзу-умидлари ўзининг теран ифодасини топган ва улар ана шу мақсадларга эришишда муҳим маёқ вазифасини ўтаётди.

Ана шундай муқаддас тимсоллардан бири бу — давлат гербидир. Соҳибқирон Амир Темуруттининг ҳам герби бўлган. Улуғ бобомизнинг шавкатли аскарла-

ри жангу жадалларга туғ ва тамғасини бандан кўтарган ҳолда кириб борган. Бу эса қўшинга улкан зафарларни қўлга киритишда бемисл руҳий мадад, куч-қувват бағишлаган.

(Давоми иккинчи бетда)

Xabar

Халқаро ҳамкорлик самараси

Мамлакатимиз суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ислохотлар самарадорлигида, албатта, халқаро ҳамкорликнинг ҳам алоҳида ўрни ва аҳамияти бор. Жумладан, миллий қонунчилик асосларини такомиллаштиришда, суд-ҳуқуқ тизимини мустаҳкамлашда халқаро тажриба чуқур ўрганилиши баробарида ўзаро тажриба алмашиш амалёти ҳам йўлга қўйилган.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раиси Б.Мустафоев Корея Республикасида ўтказилган Осиё ва Тинч океани минтақаси давлатлари Олий судлари раисларининг 14-халқаро конференциясида қатнашди.

(Давоми учинчи бетда)

Mulohaza

Фарзанд тарбияси — қадриятлар сараси

Маълумки, фарзанд тарбияси масаласи маънавиятимизнинг асосий негизини ташкил этади. Хусусан, аждодларимиз қадамдан мустаҳкам оила қуриш, фарзандларни қонун қўлиб тарбиялаш орзуси билан яшаб келган ва шунга интилаган. Президентимиз таъбири билан айтганда, бу ёруғ дунёда ҳаёт бор экан, оила бор. Оила бор экан, фарзанд деб аталмиш бебаҳо неъмат бор. Фарзанд бор экан, одамзод ҳаммиса эзгу орзу ва интилишлар билан яшайди.

(Давоми тўртинчи бетда)

Yangi qonun mohiyati

Ёш авлод ҳуқуқ ва манфаати — доимо эътиборда

бу борадаги қонунчилик асослари янада такомиллаштирилмоқда

ИСТИҚЛОЛ ЙИЛЛАРИДА МАМЛАКАТИМИЗДА БОШҚА СОҲАЛАР СИНГАРИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИДА ҲАМ КЕНГ ҚАМРОВАЛИ ИСЛОХОТЛАР АМАЛГА ОШИРИБ КЕЛИНМОҚДА. УШБУ ИСЛОХОТЛАР САМАРАСИ ЎЛАРОҚ, ЎТган йигирма йил мобайнида фуқароларимизнинг ўртача умри 67 ёшдан 73-75 ёшга етди.

Айниқса, соғлом авлодни тарбиялашга бўлган эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилгани, бу борада муҳим чора-тадбирлар кўрилатгани натижасида ёшларимиз орасида соғлом турмуш тарзи тарафдорлари сафининг

тобора кенгайиб бораётгани кувонарли ҳолдир. Дарҳақиқат, жамиятимизнинг эртанги кунини белгиловчи ҳар томонлама етуқ, баркамол авлодни вояга етказиш борасида кенг қўламли саъй-ҳаракатлар амалга оши-

рилмоқда. Энг аввало, ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялашга қаратилган меъёрий-ҳуқуқий базанинг такомиллаштирилаётганини алоҳида таъкидлаш жоиз.

(Давоми учинчи бетда)

(Давоми. Бошланги биричи бетда)

Мазкур йўналишда 600 дан ортиқ меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат тўлиқ инвентаризациядан ўтказилиб, амалдаги қонунларга тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритилди. Хусусан, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга воға етмаган шахснинг тунда отанасидан бири ёки унинг ўрнини босувчи шахснинг кузатувисиз турли кўнгилочар жойларда бўлишига йўл қўйилса, ўша муассасалар раҳбарларининг жавобгарлигини кучайтиришга қаратилган янги меъёри киритилди. Шунингдек, «Воға етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида»ги, «Ахборот-кутубхона фаолияти тўғрисида»ги қонунларда ҳам ёшларни баркамол инсонлар этиб воға етказишга қаратилган муҳим меъёрлар белгиланди. «Реклама тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунига ҳамда Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 178-моддасига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги қонунда эса, тамаки, тамаки ва алкоголь маҳсулотларини реклама қилиш тақиқлаб қўйилди.

Олий Махлис Қонунчилик палатасининг кунги кеча бўлиб ўтган мажлисида эса, «Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси қизгин баҳр-мунозарар ва муҳокамалардан сўнг депутатлар томонидан маъқулланиб, Олий Махлис Сенатига юбориш тўғрисида қарор қабул қилинди. Мазкур қонун ҳам ёш авлоднинг зарарли иллатлар тасйиридан холи тарзда улағишида муҳим омил ҳисобланади.

Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда уларнинг истеъмоли билан боғлиқ хавф-хатарлар бугунги кунда глобал муаммолардан бири эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Жаҳон соғлиғини сақлаш ташиқоти маълумотларига қараганда, дунё бўйича алкоголь маҳсулотлари истеъмоли билан боғлиқ касалликлардан йилга 2,5 миллионга яқин киши вафот этади. Беш миллион 256 минг нафар киши эса тамаки чекиш асоратлари туфайли ҳаётдан кўз юммоқда. Сурункали алкоголь истеъмоли умри ўртача 20-25 ёшга, чекиш эса 10-12 йилга қисқартиришни статистик маълумотлардан маълум. Шу маънода жаҳон бўйича чекувчилар сонининг 1,3 миллиард нафардан ошгани ниҳоятда ачинарли ҳолдир.

Олимларнинг таъкидлашича, спиртли ичимлик истеъмол қилинганда сўнг танада уч кунгача заҳарли моддалар сақланиб туради. Агар ичкилик ичиш кетма-кет икки кундан ортиқ давом этса, бу моддалар ўн

баравар кучайиб, унинг танадан чиқиб кетиши янада кийинлашади. Натижада ошқозон яллиғланиши, юрак хасталиклари, ҳафтонлик ва бошқа хасталиқлар организмда мустаҳкам ўрнашиб олади.

Бинобарин, «Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғриси-

пўшлашга қаратилган: «мўтадил», «кучсиз», «ўта кучсиз», «никотин мўқдори кам», «қатрон мўқдори кам» каби ахборотларни ва тамаки маҳсулотининг хусусияти ҳақида бевосита ёки билвосита ёлғон тасаввур уйғотадиган, шунингдек, мазкур тамаки маҳсулотининг зарарсизлиги ёки бошқа тамаки маҳсулотларига қараганда

ассасалар ҳамда ишлаб чиқариш корхоналарининг ошхоналарида, шунингдек, аэропортлар, темир йўл вокзаллари ва автомобиль шўх бекатларига туш жойларда сотиш тақиқланмоқда. Шу билан бирга, бундай маҳсулотлар мувофиқлик сертификати бўлмаганда, яроқлилик мuddати ўтиб кетганда, акциз маркалари билан тамгаланмаган ҳолда (пиводан ташқари) ёки акциз маркалари қалбаки бўлганда, уларнинг ишлаб чиқарувчисини аниқлаш имконини берадиган тарзда аниқ тамгаланмаганда ҳам реализация қилиниши мумкин эмаслиги қайд этилмоқда.

Янги қонуннинг 13-моддаси эса, айнан ёшларни спиртли ичимлик ичиш ва тамаки чекиш сингари зарарли оdatлардан асрашга қаратилган бўлиб, унда алкоголь ва тамаки маҳсулотларини реализация қиладиган шахслар йигирма ёшдан ёшроқ кўринган харидордан унинг ёшини тасдиқлайдиган ҳужжатни кўрсатишини талаб қилиши, ҳужжат бўлмаган тақдирда эса, маҳсулотни реализация қилишни рад этиш шартлиги ҳақидаги меъёр мустаҳкамлаб қўйилмоқда.

Қонуннинг 14-18-моддаларида алкоголь ва тамаки маҳсулотлари реализация қилинадиган жойлардаги огоҳлантирувчи ёзувлар, уларни реклама қилишини тақиқлашни, бу турдаги маҳсулотларни олиб қўйиш ҳамда йўқ қилиб ташлаш, ишлаб чиқарилиши ҳамда реализация қилиниши устидан давлат назорати, алкоголь ва тамаки маҳсулотларидаги инсон ҳаёти ҳамда соғлиги учун зарарли моддаларнинг йўл қўйиладиган энг юқори меъёри тўғрисидаги талаблар белгиланмоқда.

Умуман, «Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида»ги қонуннинг ҳаётга татбиқ этилиши мамлакатимизда аҳоли, айниқса, ёшларнинг соғлиғини сақлаш, уларни турли хил зарарли иллатлардан асрашда наватдаги муҳим ҳуқуқий ҳужжат бўлади. Зеро, мана, йигирма йилдирки, мустақил Ватанимиз ўзи танлаган йўлдан оғимшай, тарққўтнинг юксак марралари сари дадил одимламоқда. Ўзбекистоннинг буюк келажаги эса, ҳар томонлама етук, маънан ва жисмонан бақувват, интеллектуал салоҳияти юқори бўлган соғлом авлод қўлида. Шундай экан, фарзандларимиз баркамоллиги учун етарли шарт-шароитлар, имконият ва имтиёзлар, ҳуқуқий асосларни яратиб бериш эртанги фарован ҳаётимизнинг мустаҳкам тамалтоши ҳисобланади.

ШУХРАТ ДЕҚҚОНОВ,
Олий Махлис Қонунчилик палатаси депутати

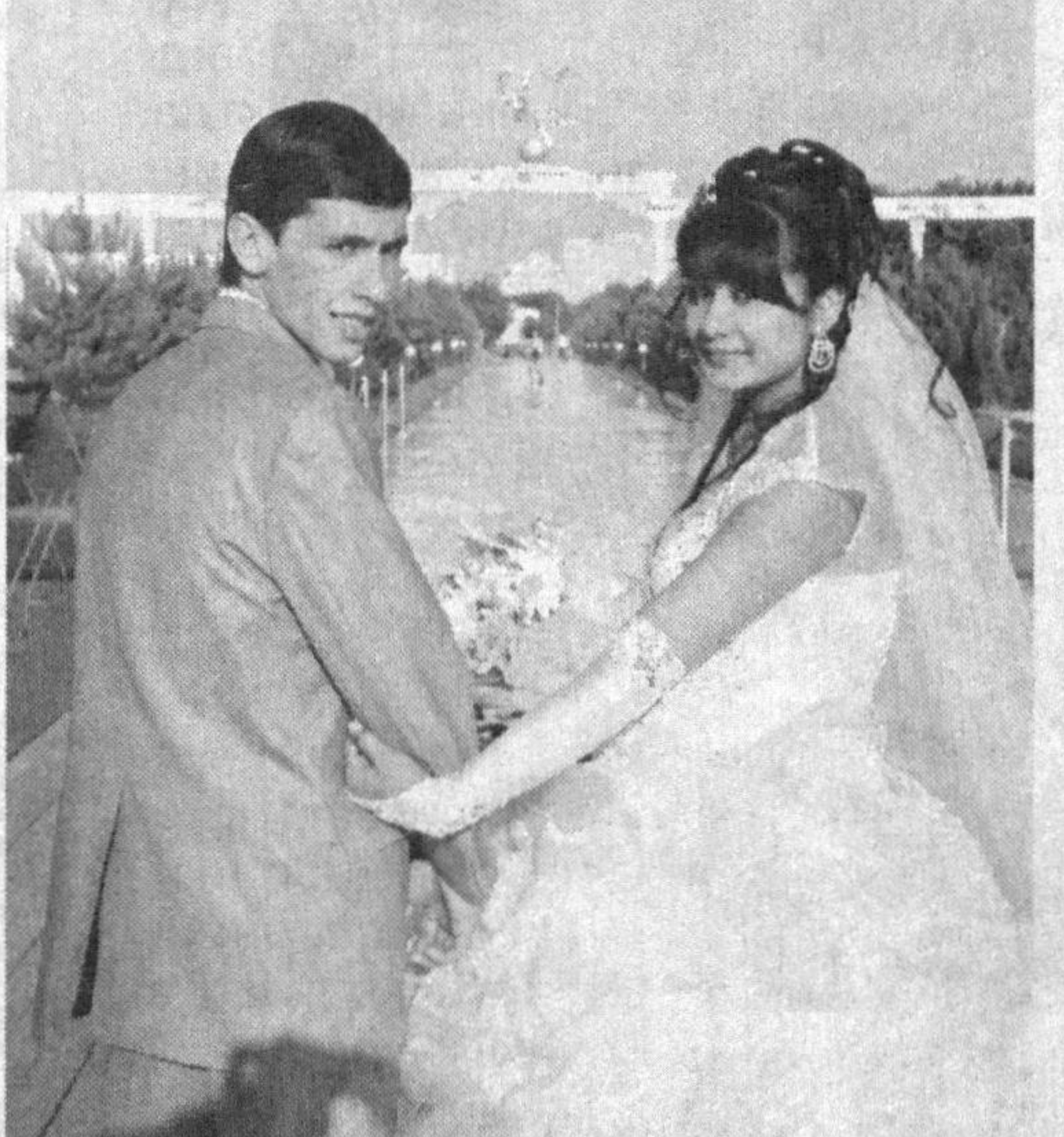
Yangi qonun mohiyati

Ёш авлод ҳуқуқ ва манфаати — доимо эътиборда бу борадаги қонунчилик асослари янада такомиллаштирилмоқда

да»ги қонун бундай хавф-хатарларнинг олдини олишда муҳим аҳамият касб этиши шубҳасиз. Унинг асосий мақсади — мамлакатимизда алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилиниши борасидаги муносабатларни тартибга солишдан иборатдир.

Айтиш керакки, ушбу қонун бешта боб, 29 та моддадан иборат. Қонуннинг 4-моддасида алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш борасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари сифатида фуқаролар соғлиғини сақлашга қаратилган ҳуқуқий, иқтисодий, ижтимоий, тиббий, педагогик ва бошқа чора-тадбирларнинг комплекслиги; аҳоли, айниқса, йигирма ёшга тўлмаган шахслар ўртасида алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш бўйича тадбирларнинг устуворлиги, алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш бўйича тадбирларнинг изчиллиги ва босқичма-босқичлиги белгилаб қўйилмоқда.

Алкоголь ва тамаки маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳамда реализация қилиш юридик шахслар томонидан қонун ҳужжатларида мувофиқ амалга оширилиши 10-моддада акс эттирилган бўлса, 11-моддада алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг ўралиши ва тамгаланишига доир талаблар техник регламентларга мувофиқ белгиланиши, тамаки маҳсулотининг қутисидан инсон соғлиғига етказиладиган зарарни хас-

зарари камроқ эканлиги тўғрисидаги ахборотни жойлаштириш тақиқланиши сингари меъёрлар мустаҳкамлаб қўйилмоқда.

Алкоголь ва тамаки маҳсулотларини реализация қилишга доир чеклашлар 12-моддада акс эттирилади. Унга кўра, алкоголь ва тамаки маҳсулотларини йигирма ёшга тўлмаган шахсларга, таълим, спорт ва диний муассасалардан беш юз метрдан кам доирада жойлашган савдо объектларида, жамоат транспорти бекатларида, жамоат жойлари ва дам олиш жойларида, соғлиқни сақлаш муассасалари, спорт-соғломлаштириш муассасалари ҳудудида жойлашган савдо объектларида, ушбу му-

Xabar

Халқаро ҳамкорлик самараси

(Давоми. Бошланги биричи бетда)

Халқаро конференцияда минтақанинг 35 давлати, жумладан, Сингапур, Янги Зеландия, Хитой Халқ Республикаси, Малайзия, Вьетнам, Россия, АҚШ ва бошқа давлатлар Олий судларининг вакиллари иштирок этди.

Ушбу анжуманда минтақа мамлакатлари ўртасида суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш ва мукамаллаштириш борасида ўзаро таъриба алмашиб, суд ҳокимиятини либераллаштириш ва демократлаштириш масалалари муҳокама қилинди.

Суд мустақиллигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ соҳасидаги қонунчиликни такомиллаштириш, замонавий ахборот технологияларини судлар фаолиятига татбиқ этиш, шунингдек, суд органлари ва оммавий ахборот воситалари ўртасидаги муносабатлар, жумладан, оммавий ахборот воситаларининг судлар фаолиятидаги ошкоралик принципини таъминлашдаги ролини оширишга эътибор қаратилди.

Халқаро конференцияда Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси Б.Мустафоев мамлакатимизда Президенти мизининг бевосита раҳбарлигида олиб борилаётган демократик ислоҳотлар ҳақида сўз юритиб, анжуман иштирокчиларини республикамизда фуқаролик жамиятини шакллантириш, жамиятни демократлаштириш ва модернизация қилиш, шунингдек, суд-

ҳуқуқ соҳасида амалга оширилаётган демократик ислоҳотлар билан яқиндан таништирди.

Таъкидлаш жоизки, республикамиз ўз мустақиллигига эришгандан буён ўтган қисқа давр мобайнида эришилган ютуқлар, хусусан, суд ҳокимиятининг Конституциямизда алоҳида ҳокимият сифатида эътироф этилгани, қонунчиликка апелляция, ярашув, «Хабас корпус» институтларининг киритилиши, ўлим жазосининг жиноий жазолар тизимидан чиқарилиши, шунингдек, бир қатор иқтисодий жиноятлар учун етказилган моддий зарарнинг ўрни тўлиқ қопланган тақдирда ооздликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинлашни назарда тутувчи меъёрлар қонунчилигимизда ўзининг тегаран ифодасини топгани хорижлик экспертларда катта қизиқиш уйғотди.

Айтиш керакки, ушбу анжуман оммавий ахборот воситалари томонидан кенг ёритилди, уларда, жумладан, «The Korea post» журналида Ўзбекистон суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилаётган ислоҳотларга кенг ўрин берилди.

Халқаро конференция якунида Ўзбекистон ва Корея Олий судлари раислари ўтқабарлигида олиб борилаётган демократик ислоҳотлар ҳақида сўз юритиб, анжуман иштирокчиларини республикамизда фуқаролик жамиятини шакллантириш, жамиятни демократлаштириш ва модернизация қилиш, шунингдек, суд-

Jinoyatga jazo muqarrar

Яхшиликнинг умри узок ёмонлик, албатта, ошкор бўлади

ХАЛҚИМИЗ «ЯХШИЛИК ҚИЛ, ДАРЁГА ТАШЛА, БИЛСА — БАЛИҚ, БИЛАМАСА — ХОЛИҚ БИЛАДИ» ДЕЯ ҲАМИША ЭЗГУ ВА САВОБ ИШЛАРНИ УЛУҒЛАБ КЕЛГАН. ЧИЎДАН ҲАМ, БУ ҲАЁТДА ЭЗГУЛИККА, ҲАЛОЛЛИККА СУЯНГАН, ОДАМИЙЛИКНИ ЎЗИГА МЕЗОН ДЕБ БИЛГАН КИШИ ҲЕЧ ҚАЧОН АДАШМАЙДИ. АММО ҲАЁТДА ЭЗГУЛИКНИНГ МУҚОФОТИ, ҚИЯФИРЛИКНИНГ СЎРОВИ БОРЛИгини БИЛАЙДИГАН, «ОЛАРДА КИРАР ЖОНИМ, БЕРАРДА ЧИҚАР ЖОНИМ» ҚАБИЛИДА ИШ ТУТУВЧИ КИМСАЛАР ҲАМ ЙЎҚ ЭМАС.

Яшириб нима қилдик, урганчик Ҳасанбой Йўлдошевни ҳам шундай кимсалар тоифасига қўйиш мумкин. У даставвал давлат мулкига кўз олайтирди. Айтиш керакки, соғлом фикрли киши бирор ишга қўл уришдан аввал унинг эртасини ҳам мулоҳаза қилиб кўради. Ҳ.Йўлдошев эса бугуннингна ўйлаб, бандан 6,9 миллион сўм кредит олди. «Бунинг нимаси бугунни ўйлаш, ахир, кредит олишдан мақсад муайян фаолиятни йўлга қўйиш, бинобарин, эртанги кунда фаровонликка эришиш-ку», дерсиз.

Хамма гап шундаки, кредитни олишда «Хаа, олаверай-чи, қайтариш бир гап бўлар...» деб ҳаёл қилган Ҳ.Йўлдошевнинг кўнгли тубида гаразли мақсад яширинган эди. Чўнки у кредитни олган, на режадаги фаолиятга қўл урди, на бошқа жўяли бир ишни йўлга қўйди. Аксинча, бандан олган кредитни қайтармасликнинг минг бир хил «сулуни» ўйлаб топди... Ва сўздан тониб, ваъдаси-ю, мажбуриятга қўл силтаганга мурват кўрсатилмаслигини шундагина англаб етди.

(Давоми тўртинчи бетда)

ТИНЧ ВА ОСОЙИШПА ҲАЁТ — ЭНГ БЕБАҲО НЕЪМАТДИР. МАМЛАКАТИМИЗДА БАРҚАРОР ОСУДАЛИК ВА ХОТИРҲАМЛИКДА ҲУҚУҚ-ТАРТИВТО ИДОРАЛАРИНИНГ ҲАМ АЛОҲИДА ЎРНИ БОР. МАСАЛАН, МАМЛАКАТИМИЗ САРҲАДЛАРИНИ КЕЧА-Ю КҮНДУЗ СЕРГАКЛИК БИЛАН ҚҮРИҚЛАБ ТУРГАН ҚОНУН ПОСБОНЛАРИ ТОМОНИДАН ЮРТИМИЗГА ЭТРИ ЙЎЛААР БИЛАН КИРМОҚЧИ БЎЛГАН ЁКИ ҲУЖЖАТСИЗ, ҚАЛАБАКИ, СИФАТИ ШУБҲАЛИ МАХСУЛОТЛАРНИ ОЛИБ ЎТИШГА УРИНАДИГАН КИМСАЛАРНИНГ ЖИНОИЙ ҚИЛМИШЛАРИ ЎЗ ВАҚТИДА ФОШ ЭТИЛМОҚДА.

Saboq

Эгри йўл у юзшувутликка олиб келди

Асосий қонунимизнинг 3-моддасида таъкидланганидек, Ўзбекистоннинг давлат чегараси ва ҳудуди дахлсиз ва бўлинмасдир. Дарҳақиқат, ҳар бир давлат ўз мустақиллигини муҳофаза қилар экан, табиийки, чегараси ва ҳудудини турли хавф-хатарлардан

ҳимоя қилиш чора-тадбирларини кўради. Мамлакатимиз чегараларини қўриқлаш «Ўзбекистон Республикасининг давлат чегараси тўғрисида»ги қонун асосида тартибга солинади.

(Давоми тўртинчи бетда)

Маълумки, амалдаги қонунларда оила мулкни тасарруф қилиш, ундан фойдаланиш ёхуд олд-сотди ишларини амалга оширишнинг ҳам ўз тартиб-қоидаси, меъёрлари белгиланган. Жумладан, Оила кодексининг 23-моддасига мувофиқ, эр ва хотиннинг никоҳ давомида орттирган мол-мулки, шунингдек, никоҳ қайд этилгунга қадар бўлажак эр-хотиннинг умумий маблағлари ҳисобига олинган мол-мулк, агар қонун ёки никоҳ шартномасида бошқача ҳолат кўрсатилмаган бўлса, уларнинг биргаликдаги умумий мулки ҳисобланади.

Fuqarolik qonunchiligi

Оила мулки унинг дахлсизлиги қонун билан кафолатланади

нинг ихтиёрида. Шу орада Ш.Қудратов муайян сабабларга кўра, чет элга кетиб, маълум муддат ўша ерда яшаб қолади. Аслида ҳамма можаро шундан сўнг бошланади.

Шуҳрат чет элга кетгач, онаси Барно Абдурахмонова келини ва набираларининг ишончига кириб олиб, «Сизларга янги уй-жой олиб бераман», деган баҳонада авва-

лига келинининг номидан бўлган «Нексия» русумли автомашинани Насриддин Баҳриддиновга сотиб юборди. Аммо қайнонанинг нафси бу билан ҳам ором топмайди. У энди ўли Шухрат Қудратовнинг номидан бўлган «Жигули»га харидор топади. Турли ҳийлалар билан ўғиннинг машина-

ни сотишга ҳуқуқ берувчи ишончномаси-

лига кейинроқ сезиб қолади. Гап шундаки, машиналарнинг пулига эга чиққан Б.Абдурахмонова келинига ваъда қилган уй-жойини сотиб олишни пайсалга сола бошлади.

Табиийки, бу қайнона-келин ўртасида совуқчилик тушишига сабаб бўлади. Ҳийлагарлик ҳадисини олган Б.Абдурахмонова бу орада Шуҳратга келинини ёмонлаб, ўзини яхши кўрсатиш учун сотилган машиналар пулидан 4000 АҚШ долларини жўнатиб юборди.

Бу ноҳақликларга чидолмаган Гулмира Камолова судга мурожаат қилади. Суд тарофларининг фикрларини атрофича муҳокама қилиб ҳамда ишда маъхуз бўлган ҳужжатларга ҳуқуқий баҳо бериб, 1981 йилда ишлаб чиқарилган «ВАЗ-2101» русумли машина 2000 йили Шуҳрат Қудратовнинг, 1998 йилда ишлаб чиқарилган «Нексия» русумли машина эса 2006 йил Гулмира Камолова номига рўйхатга олинганлигини, яъни иккала автоулов ҳам уларнинг никоҳи давомида орттирилган умумий мулки ҳисобланишини, даъвогарнинг турмуш ўртоғи Ш.Қудратов ўзига тегишли улушини олганлигини эътироф этиб, жавобгар Барно Абдурахмонова томонидан ўз эътиёлари учун ишлатилган 11 миллион 850 минг сўмнинг тенг ярми, яъни 5 миллион 850 минг сўмни жавобгардан даъвогар Гулмира Камолова фойдасига ундиришни лозим топди.

Хулоса қилиб шунни айтиш жоизки, ҳар бир фуқаро бирор ишга қўл уришдан олдин обдон ўйлаб, қонунларга амал қилган тарзда иш юритса, юқоридаги сингари ноҳуш ҳолатларга ўрин қолмайди. Энг муҳими, оила аъзолари, қариндошлар ўртасидаги муносабатларга совуқчилик аралашмайди. Қолаверса, мамлакатимизда оила жамиятининг асосий бўғини сифатида эътироф этилади ва унинг манфаатлари қонун билан қўриқланади.

Сухроб ЮЛДОШЕВ,
фуқаролик ишлари бўйича Денов туманлараро судининг судьяси
Абдунаб БОБОЕВОВ,
«Куч — адолатда» муҳбири

«Ҳамкорлар»

Таажжубланарли томони шундаки, Б. Адашев жиноий ҳаракатларини «Микрокредит-банк» очиб акциядорлик тижорат банки Андижон вилояти филиали бошлигининг буйруғига асосан лавозимидан озод этилганидан сўнг ҳам давом эттиради. Бу сафар у «Елена Люкс» корхонаси директори ва бошқа шахслар билан жиноий тил бириктиради. «Режа»га кўра, Самарқанд шаҳридаги «НОХИД» масъулияти чекланган жамияти директори А.Носиров билан «Елена Люкс» корхонаси ўртасида 1 миллиард сўмлик консерва маҳсулотларини сотиб олиш ҳақида

шартнома тузилади. Бу жараёнда Б. Адашев ўзини банк бошқарувчиси деб таништиради ва «Елена Люкс» корхонаси директори билан олиб-сотиш шартномасида олиб-сотиш консерва

маҳсулотлари учун тўловлар белгиланган муддат ичида тўланмаган тақдирда банк томонидан тўловни амалга оширишга кафолат бериш ҳақида

учинчи томон сифатида шартномага имзо қўяди ва шу йўл билан ҳужжатларни сохталаштиради.

Шундан сўнг олдиндан тўланган 150.000.000 сўм пулни «НОХИД» фирмаси ҳисоб рақамига ўтказиб, шериги Ш. Камолов ва бошқалар билан «НОХИД» МЧЖнинг омборхонасидан жами 273.600 дона 535.830.400 сўмлик консервланган гўшт маҳсулотларини олишади. Фирибгарлар ушбу маҳсулотларни Тошкент ва Андижон шаҳарларида нақд пулга сотиб, «НОХИД» МЧЖга тегишли бўлган 385.330.400 сўм пулни чўнтакка уришади ва қарзни бермаслик учун турли найранглар ўйлаб топишади.

«Ҳамкорлар»ларнинг аслида фирибгарлар эканини билган тадбиркорлар бу ҳақда ҳуқуқни муҳофаза қилиш идорасига мурожаат қилган, Б. Адашев ва Ш. Камоловнинг қилмишлари фош этилди.

Hikmat

Икки хил жавоб

Накл қиладиларки, қадим замонда бир оқил кишининг икки нафар хизматкори бўлган экан. Улардан бирига элик туман, иккинчисига юз туман маош тайинланган эди.

Бир кун элик туман оладиган хизматкор ўз хўжайинидан сўради: — Менинг ишим шеригимникидан анча кўп бўлса ҳам элик туман берасиз, унга эса менадан анча кам иш қилишига қарамай, юз туман маош тайинлангансиз. Ахир, инсоф юзасидан айтганда, бу адолатсизлик эмасми?

Иттифоқо, худди шу лаҳза уй ортидан кўнгирак садоси эшитилди. Хўжайин хизматкорига деди:

— Бориб қарагин-чи, бу ниманинг овози экан? Қайтагиндан сўнг маошлар ҳақидаги қарорим сабабини айтаман.

Хизматкор бориб, қайтиб келди ва деди:

— Қарвон ўтаётган экан, туялар кўнгираги жиринаяпти.

— Жуда соз. Энди шеригини жўнатаман, қани у қандай жавоб олиб келар экан? — деди хўжайин. Шундан сўнг у иккинчи хизматкорини чақириб буюрди: — Бориб кўчага қарагин-чи, кўнгирак овози қаердан келаётган экан?

Хизматкор бироздан сўнг қайтиб келди ва деди:

— Юзта туя, ўттиз беш хачирдан иборат қарвон экан. Ипак матолар, марварид-у ширинликларни Исфохондан олиб, Шероз томонга кетишяпти.

Хўжайин эътироз билдирган хизматкорига юз буюрди, деди:

— Кўрдингми, сен галтирган хабар у айтган келардан қанчалик фарқ қилади. У ҳаммадиқат ва синчоковлик билан иш юритади. Демак, сенинг маошинг камлиги бесабаб ва унинг маоши кўплиги беҳуда эмас экан.

Хизматкор хўжайинининг оқилона гапларига қарши лом-мим дея олмади қолди.

Mulohaza

Фарзанд тарбияси — қадриятлар сараси

(Давоми. Бошланиши биринчи бетда)

Халқимизнинг маънавий меросларидан бири "Авесто"да ҳам "Менга баркамол, ватансевар, ахил, эзгу андишали, зулматдан, тангликдан қутқарувчи фарзандлар бағишла. Токи улар манзил, шаҳар, ўлка ва унинг номи ҳамда овозасини кўтарсинлар", дея комил фарзанд сўралган.

Ана шундай азиз ва муқаррам зурриётлар — болаларнинг ҳуқуқий тарбияси ва ҳимояси, умуман, баркамол авлодни тарбиялаш ва ҳуқуқий ҳимоя қилиш масаласи мамлакатимиз мустақиллигининг илк йиллариданоқ давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланган.

Мамлакатимизда бола ҳуқуқларига оид барча халқаро шартномалар ратификация қилинган, болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича миллий қонунчилигимизнинг ҳуқуқий базаси шаклланди. Халқаро ҳуқуқ меъёрлари ҳамда маънавий қадриятларимизни ўзида мужассам этган Конституцияда инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадриятлари ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият эканлиги белгилаб қўйилган.

Шу нуқтаи назардан қараганда, давлат болаларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, шаъни, қадриятлари ва бошқа қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, ҳаёти ва соғлигини муҳофаза этиш, ҳеч бир жихатдан камситилишига йўл қўймаслик қабиларни ўз зиммасига олган.

Мухтасар қилиб айтганда, давлатимиз томонидан босқичма-босқич амалга оширилаётган ислохотлар, қабул қилинаётган қонун ҳужжатлари, қўрилаётган чора-тадбирларнинг барчаси халқимизнинг, шу жумладан, болаларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини рўйбағи чиқаришга ва ҳимоя қилишга хизмат қилмоқда. Жамиятимизда тур-

ли сабабларга кўра, ота-она қаромогисиз қолган болаларнинг яшаш шароити, таълим-тарбияси бўйича барча гамхўрликни давлат ўз зиммасига олган.

Ижтимоий муҳофазага муҳтож болаларга бегараз ёрдамлар сони йил сайин кенгайиб бормоқда. Етим, ногирон ва кам таъминланган болалар таълим-тарбияси учун барча шароитлар яратилган.

Давлатимиз томонидан болаларни ҳар томонлама ҳимоя қилиш ва қўллаб-қувватлаш бўйича кенг қамровли ишлар амалга оширилаётган ана шундай бир шароитдир, миллий қадриятларимизга мутлақо эълан бўлган "одам савдоси" муаммоси болалар ҳуқуқларининг тўлиқ таъминлишига дахл қилмоқда.

Шу сабабли ҳам мамлакатимизда одам савдоси жиноятига қарши кескин чора-тадбирлар қўрилмоқда. Айниқса, давлатимиз раҳбарининг "Одам савдосига қарши курашиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари

тўғрисида"ги қарори бу борадаги ишлар кўламини янада кенгайтирди.

Дарҳақиқат, Президентимиз қўнчаллик билан: "Барчамизга аён бўлиши керакки, қаердаки бепарволик ва лоқайдлик ҳукм сурса, энг долзарб масалалар ўзибўларчиликка ташлаб қўйилса, ўша ерда маънавий энг оқибат ва заиф нуқтага айланади", деб таъкидлаганидек, баъзи ёшларнинг турли оқим ва ёвуз қўлар таъсирига қириб қолмаслиги учун катта ёшдагилар лоқайдлик ва бепарволикка берилмаслиги шарт.

Бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бу — аввало унинг маънавиятини ҳимоя қилиш деган маънони англатади. Бола ҳуқуқидоғи барча дахлсизликлар унинг бутун маънавий олами ташкил этади. Менинг назаримда, ёшларимизнинг фикрини чалғитишга уринаётган қўчлар ёш авлод орасига турли йўللار билан кириб келмоқда. Шу сабабли ҳам биз бундай ёвуз

ниятлиларга йўл бермаслигимиз, болаларимизнинг қалбини гўзал ва бетакрор мамлакатимиз ишқи билан тўлдиримиз, теран фикрлаш ва тўғрилиқни аниқлаш қобилиятини шакллантиришимиз жоиз. Зотан, маънавий етук инсонни ҳеч қандай куч енголмайди.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, нафақат болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, балки уларни комил инсон қилиб тарбиялаш ҳам давлатимиз раҳбарининг диққат эътиборида. Шу мақсадда қабул қилинган кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда Жамиятда ҳуқуқий маданиятни янада юксалтириш Миллий дастури бола тарбиясида муҳим аҳамиятга эга.

Миллий дастурларнинг бош мақсади — ҳар бир болани комил инсон қилиб вояга етказиш, ҳуқуқий жиҳатдан онгли ва маданиятли қилиб тарбиялаш, ўзгалар ҳуқуқларини ҳурмат қилиш одобини шакллантиришга йўналтирилган.

Яна шунини таъкидлаш ўринлики, Президентимизнинг 2001 йил 4 январдаги "Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида"ги Фармойиши ҳатто мактабгача тарбия муассасаларида тарбияланаётган болаларда ҳам илк ҳуқуқий тушунчалар қайда бўлишига замин яратмоқда. Умумтаълим мактабларимизда бугунги кунда миллионлаб ўқувчи болалар Конституция сабоқларидан таълим олмақда.

Миллий қадриятларимизнинг асосини ҳам бола тарбияси ташкил этади. Шу босидан "Бир болага етти маҳалла ҳам ота, ҳам она" дейишарди. Бу ҳикмат мантиқанга бола тарбиясига бутун жамият масъулигини белгилайди.

Хуллас, ёш авлодни комил инсон қилиб тарбиялаш, бола ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларни эзгулик йўлига бошлаш ўлмас маънавий қадриятларимиз сирасидандир.

Баҳора РАХМОНОВА

Garoyib olam

ОДАМ БОЛАСИ ЯРАЛГАНДАН БУЁН ТО БУТУНГИ КУНГА ҚАДАР ДУЊЕНИ АНГЛАШГА, ТАФАККУР ҚУДАРАТИ БИЛАН ЯНГИ-ЯНГИ МЎЪЖИЗАЛАР ЯРАТИШГА ТИНИМСИЗ ИНТИЛИБ КЕЛАДИ. АЛБАТТА, ИНСОННИНГ АҚЛ-ТАФАККУР КУЧИ, ТИНИМСИЗ ИНТИЛИШ ВА ИЗЛАНИШЛАРИ БИЛАН ЯРАТИЛГАН ВА АЙНИ ПАЙТДА УМУМБАШАРИЙ ТАРАҚҚИЁТГА ХИЗМАТ ҚИЛАЁТГАН БУЮК КАШФИЁТЛАРНИ САНАБ АДОФИГА ЕТИБ БЎЛМАЙДИ.

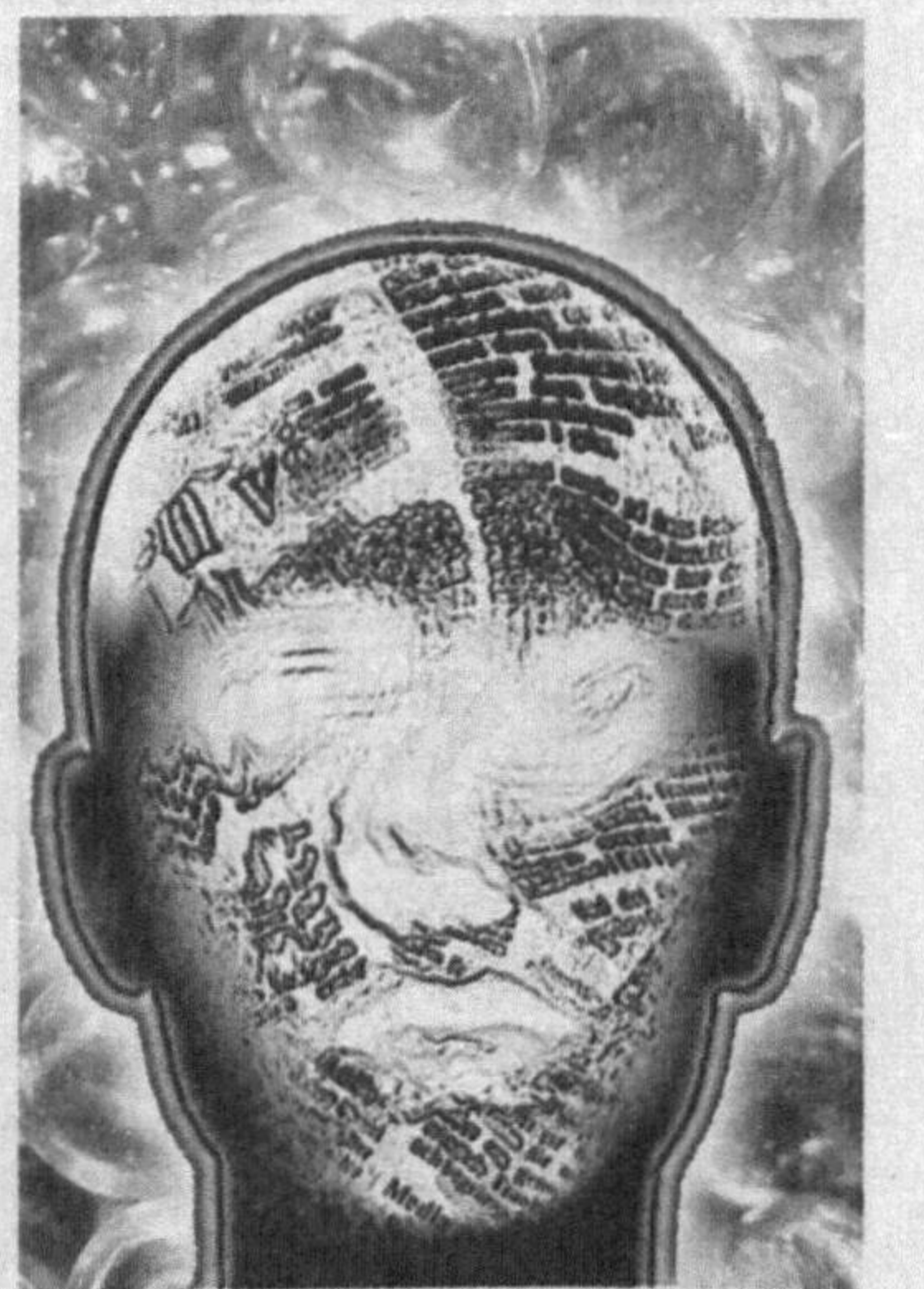
Сарҳадсиз тафаккур

ёхуд

инсон ҳали-ҳамон сир-синоат манбаидир

Бироқ шунга қарамай бир қарашда одам боласининг ўзи, унинг тафаккур мезони, имконият ва қудрати ҳали-ҳануз сирлигина қолиб кетаётгандек туюлади.

Аслида ҳам шундай. Инсон боласи моҳиятан ўта мукаммал яратилган. Айниқса, инсон танидаги ҳар бир аъзо ўзига юклатилган вазифани шундай аниқ ва изчиллик билан бажарадики, бу ҳар қандай кишини ҳайратта солади. Мисол учун айтадиган бўлсак, биргина инсон мияси ўта мураккаб, сирли, идрок этиш қийин бўлган тизим ҳисобланади. Унинг фаолиятини ўрганиш билан бир қатор олимлар: биолог, нейробиолог, руҳшунослар шуғулланишди. Бутун жисму жуссамизнинг «босқарув органи» ҳисобланмиш мия тизимига доир айрим маълумотлар билан танишиш, ўйлаш-манки, сизда ҳам қизиққич уйғотилади.

нинг уйғонишига ёрдам бериш мумкин.

Одам боласи дунёга келганида унинг миясида 14 миллиард ҳужайра мавжуд бўлиб, то умри поёнига етгунга қадар уларнинг сони даярли ортайди. Ақсинча, инсон 30 ёшдан ўтгач, миядаги ҳужайралар миқдори йилга 50-100 мингтага камайиб боради. Мия фаолиятидаги чекиниш, айниқса, 40 ёшдан сўнг фавқуллода тезлашади. Дарвоқе, нафақат мия вазни, балки унинг шакли ҳам ўзгаради, яъни ёш ўттиши билан мия зичлашиб боради.

Статистика маълумотларига кўра, буюк истеъдод соҳибларининг мия вазни (1700-1800 грамм) ўртача ақлий салоҳиятга эга инсонникига нисбатан (1300 грамм атрофида) оғирроқ бўлар экан. Буни шундай изоҳлаш керакки, мия вазни оғир бўлса, ундаги нейронлар миқдори ҳам шунга уйғун тарзда бир неча ўн миллиард кўпроқ бўлади. Буни фан тилида, оддий калькулятор билан замонавий ноутбук ўртасидаги тафовутга қиёслаш мумкин.

Инсон хотираси уч шаклга эга: сенсор, узок муддатли ва қисқа муддатли хотира. Узок муддатли хотира худди компьютернинг қаттиқ диски мисол ишлайди, қисқа муддатли хотирани эса жуда кам ахборотни эслаб қоладиган қурилмага қиёслаш мумкин. Инсоннинг қисқа муддатли хотираси бир пайтнинг ўзида фақат еттига объектни эслаб қолади. Айнан шу сабабли ҳам ақсарият телефон рақамлари еттига сондан тарқиб топади. Умуман айтганда, хотирани турли хил машқлар орқали етти, ҳатто тўққизтадан ҳам ортиқ нарсаларни эслаб қолишга эришиш мумкин. Бунда предметларни маълум белгиларга кўра, гуруҳларга ажратиб ёдда тутиш тавсия этилади.

Уйқудан уйғонгач, танага нисбатан миянинг уйғониши озқоқроқ вақт талаб қилади. Туни бедор ўтказган одам билан таққослаганда, эндигина уйқудан кўз очган кишининг идрок этиши анча суст бўлади. Эрталабдан бадангизни ва нонуштадан ташқари мия фаолигини ошириш учун бир қатор машқларни бажариш ўта фойдали саналади. Масалан, газета мутолаа қилиш ёки красворд ечиш орқали мия

Эркак кишининг мияси вазни аёлникига қараганда каттароқ эканлиги маълум. Бироқ, ҳурматли эркаклар, қувончишга шошилманг, инсоннинг тафаккур ва ақлий етуқлик даражаси нафақат мия ҳажмига, шу билан бирга нейронлар миқдори, улар ўртасидаги ўзаро уйғунликка ҳам боғлиқ. Аёлларда эса айнан ушбу кўрсаткичлар анча юкори.

Мия тўлақонли фаолият юритиши учун етарли миқдорда сувоқлик истеъмол қилиш талаб этилади. Бутун организмимиз саби миямизнинг асосини ҳам сув ташкил қиладди: мия 75 фоиз сувдан тарқиб топган. Шу боис унинг ҳар доим соғлом ва фаол ҳолатда бўлишини таъминлаш учун сув энг зарурий унсур ҳисобланади. Дарвоқе, организмдан сувни ҳайдовчи турли хабдори ва чойлардан фойдаланишга уринаётган кишилар вазндан халос бўлиш баробарида мия фаолияти ҳам сусайиб боришини унутмаслиги керак.

Инсон мияси бир меъёрда табиий фаолият юритиши кўпгина касалликларнинг тўқсинлиги қиладди. Энг муҳими, ақлий фаолият миқдори қўшимча тўқима ишлаб чиқарилишини таъминлайди.

Ўрни келганда яна шунини таъкидлаш жоизки, инсон ҳаммиша янгликка интилиши, янги-янги машғулотлар билан шуғулланиши мия ривожидан жуда самарали таъсир кўрсатади. Билимдон, ақл ва тафаккур юксак кишилар билан самимий суҳбат қилиш мия фаолияти учун ўта фойдали эканини унутманг!

Маълумотларга кўра, миянинг икки ҳафта давомда дам олмай ишлаши инсон ҳаётига жиддий хавф солади. Нега деганда, мия узулксиз ишлаганда, организм уни энергия билан таъминлашга улгуролмайди, оқибатда асаб тизими буткул ишдан чиқади. Шу боис эришчюқлик ҳар бир инсонга хос хусусият, бошқача айтганда, шу йўл билан мия ўз-ўзини «қийма» қиладди. Ақлий меҳнатдан сўнг, албатта, дам олиш зарур. Миянинг тикланиши учун кетадиган вақт ақлий меҳнатда сарфланган вақтдан уч баробар кўпроқни ташкил этади.

Интернет материаллари асосида Дилдора ЮЛДАШЕВА тайёрлади.

Saboq

Эгри йўл

у юзшувутликка олиб келди

(Давоми. Бошланиши учинчи бетда)

Аслида ҳар бир мамлакат фуқароси ўз юртининг қонунларини ҳурмат қилиши, уларга сўзсиз бўйсунуши лозим. Шу маънода юртимиз чегараларидан белгиланган тартибда рияозат билан ўтишга уринадиган кимсаларнинг хатти-ҳаракатини ҳеч нарса билан оқлаб бўлмайди. Масалан, Қорақалпоғистонда туғилган Айнур Эгамназарова ва Майрам Талибова, самарқандлик Дилшода Ботированинг (исм-фамилиялар шартли) жиноий тил бириктириб, қўшни мамлакатдан юртимизга белгиланган тартибга рияозат билан киришга қасд қилганини қандай изоҳлаш мумкин?

Гап шундаки, улар 2011 йилнинг 1 июнь кунини Қорақалпоғистон Республикаси Кўнгирут тумани «Қарақалпақия» шаҳарчасига ўтиш учун «Ўзбекистон Республикасининг давлат чегараси тўғрисида»ги қонунга зид равишда 2802-сонли юк поевезининг бўш вагонига чиқиб олишарди. Шундай йўл билан ўз мақсадига эришмоқчи бўлган бу кимсалар тез орада ҳуқуқ-тартибот идораси ходимлари томонидан фош қилинди.

Айби борининг тиззаси қалтирайди, дейишарди

кўпни кўрганлар. Ахир, чегара назоратидан белгиланган тартибда ўтишдан бўйин товланишнинг ўзидек бундай кимсаларнинг қандайдир айби борлигини кўрсатмайди? Йўқса, улар ҳам бошқалар қатори эмин-эркин тарзда мамлакатимизга кириб келишарди.

Жиноят кодексининг 223-моддаси 2-қисми «б» бандида кўрсатилган бир гуруҳ шахслар томонидан белгиланган тартибга рияозат билан киришга қасд қилганини қандай изоҳлаш мумкин?

Гап шундаки, улар 2011 йилнинг 1 июнь кунини Қорақалпоғистон Республикаси Кўнгирут тумани «Қарақалпақия» шаҳарчасига ўтиш учун «Ўзбекистон Республикасининг давлат чегараси тўғрисида»ги қонунга зид равишда 2802-сонли юк поевезининг бўш вагонига чиқиб олишарди. Шундай йўл билан ўз мақсадига эришмоқчи бўлган бу кимсалар тез орада ҳуқуқ-тартибот идораси ходимлари томонидан фош қилинди.

Айби борининг тиззаси қалтирайди, дейишарди

(Давоми. Бошланиши учинчи бетда)

Бироқ, айтилганидек, банк маблағи бемақсад харжлаб юборилган, чўнтакда сарик чақа ҳам қолмаган эди. Қарзни қайтармас, оқибати хайрли бўлмаслигини охири оқибат, англаб етган Ҳасанбой Йўлдошев типирчилаб қолди.

Шундан сўнг у қудаси Илмира Рўзиматованинг олдида тушкун кайфиятда кириб келди, қарзини қайтармасам, ахволим чатоқ бўлади, дея кўз ёши ҳам қилди. «Агар, қўллаб юборсангиз, номимдаги иккита уй сизники бўлади», — деди у қудасига илтижоли тикилиб. Албатта, Ҳасанбойга қарз берса, уни қайтариб ололмастлигини қудам сезмай қолмади. Бироқ минг қилса-да, қариндош, шу топда уни қўламанса, орага совуқлик тушиши турган гап. Шу боис Илмира Ҳасанбойга қарзни нотариус орқали расмийлаштириб беришини ётиги билан тушунтирди.

Хуллас, иш битди. Ҳасанбой Йўлдошев 6,9 миллион сўмни қўлга киритди. Нотариал тарзда имзоланган ҳужжатда эса қарзни қайтариш муддатидан белгиланган. Бирон-бир сабаб туфайли қарзни қайтариш имкони бўлмади қолганидан Урганч шаҳрининг «Шифокорлар» кўчасидаги 9-ва 11-сонли уйлар қарз берувчи И.Рўзиматованинг номига ўтиши ҳам нотариал ҳужжатда қайд этилди.

Банкдан олинган кредитдан қутулган Ҳ.Йўлдошев ўзини анча енгил ҳис этди. Шундай эса-да, шум кўнгли барибир кингирлиқни тусадди. Энди аламини қудасидан олмоқчи бўлди. Шу боис Ҳ.Йўлдошев қудасини йўқлаб борди-да, 2 минг 200 АҚШ долларига муҳтож бўлиб қолганлигига уни ишонтирди. И.Рўзиматова ҳам тилхат эвазига қарз беришга розилик бидирди. Қисқаса, яна тилхат битилди-ю, пул Ҳ.Йўлдошевнинг чўнтагиндан жой олди.

Алқисса, И.Рўзиматова биринчи марта берган

Jinoyatga jazo muqarrar

Яхшиликнинг умри узок

ёмонлик, албатта, ошқор бўлади

қарзига қайтамаиз. 6,9 миллион сўм пулнинг тўлов муддати туугач, қарздор Ҳ.Йўлдошев ваъда қилганган ўша иккита уйни қудасига бўшаитиб беришдан бўлак чора тополмади. Аммо гап уларни қарз берувчининг номига расмийлаштиришга келганда. Ҳасанбой Йўлдошев каловланиб қолди. У қандай йўл тутди, дейсизми? Аввалига уйни Илмиранинг номига қайди қилдириш учун 1,5 миллион сўм пул заруригини қудасига яхшилаб «тушунтирди». Адоги йўқ ваъдалардан юраги безиллаб қолган И.Рўзиматова ҳам «шояд, иш шу билан битса», деган илнжда қудасини яна бир марта кўлади. Афсуски, шундан сўнг ҳам Ҳ.Йўлдошевдан сасо-садо чиқади — уй-жойлар янги эгаси номига расмийлаштирилмади.

Орадан йиллар ўтди, бу орада И. Рўзиматованинг «Қудамга ёрдам бермасам, икки ўртга совуқчилик тушарди», деган хавтири содир бўлди. Албатта, бу кўнглихи-

си уни қайтаришдан бош тортаётганлигини маълум қилди. Шу боис 1000 АҚШ доллари эвазига уй-жой ҳужжатларини янгилаб беришини сўради. Қарангки, унинг бу усули ўз натижасини берди. Ҳар иккала уйга доир янги, бироқ ўтиб кетган даврлар санаси билан расмийлаштирилган ҳужжатлар Ҳасанбой Йўлдошевнинг қўлига теғди.

Албатта, ҳаётда ҳар бир нарсанинг ўз меъёри бор. Кингирлиқнинг қийғи қирғи йўл ўтса-да, барибир чиқади. Бу сафар ҳам шундай бўлди. Ҳ.Йўлдошевнинг қўнун талабларига зид хатти-ҳаракатлари фош этилди. Сўнда Ҳ.Йўлдошевга теғишли тартибда жазо чораси тайинланди.

Ота-боболаримиз «уят ўлимдан қаттиқ» дейишарди. Ҳалол, вийдонли, имон-этиқодли киши учун уятга қилишдан оғир жаза йўқ. Шу боис ҳам инсоф, дийнат деб аталган фазилатлар улугланган жойда ўзаро ҳурмат муҳити қарор топади. Афсуски, Ҳасанбой Йўлдошевга ўшаган кимсалар бундай маънавий мезонларнинг қадрига етмай, элдан ажралади. Албатта, элдан айро тушишига бошқалар эмас, ўзлари сабабчи. Ҳ.Йўлдошев ҳам бошига тушган ташвишларнинг асл сабабини англаб етди-микин? Эл ҳаммиша яхшини ҳурматлашини, ёмондан эса ҳазар қилишини тушунди-микин?

Буни вақт кўрсатади.

Жаҳонали БОТИРОВ, жиноят ишлари бўйича Хоразм вилояти судининг судьяси Хусан СОБИРОВ, «Куч — адолатда» муҳбири

риликка Ҳ.Йўлдошевнинг субтотислиги, ваздасига вафо қилмаслиги сабаб бўлган эди. Гарчи у ўзини жумбоқча чора излаётгандек кўрсатса-да, аслида нима қилиб бўлмасин, И.Рўзиматовадан «зиён»сиз қутулиш йўлларини қидирарди. Шу босидан у хотини билан бирга, қўрққан олдин мушт қўтарар, деганларидек, қудасига, сенга бераар пулими ҳам, уйимиз ҳам йўқ, дейишдан ҳам уялмади. Бироқ бундай «усул» билан узокча бориш амримақол эканини Ҳ.Йўлдошевнинг ўзи ҳам яхши билар, башарти, қудаси масалани қонун йўли билан ҳал этишга қарор қилса, иши пачава бўлишини тушуниб турарди.

Шундай мулоҳазалардан сўнг Ҳ.Йўлдошев янги режа тутди. У юкори идоралардан берида ишловчи танишига рўпара келиб, ўзига қарашли иккита уйни сотиш ниятида эканлиги, бироқ уларнинг ҳужжатлари уқаси Хўсайиннинг қайнонасида қолиб кетганини, эндиликда эса қудаси

Бўритош МУСТАФОВЕВ Олимжон ИСМАИЛОВ Шерали РАХМОНОВ Мавжуда РАЖАБОВА Нуриддинжон ИСМОИЛОВ Зарифжон МИРЗАКУЛОВ Мухаммад АЛИ

Отабек САФАРОВ Саҳифаловчи Шерзод ХАЙРУЛЛАЕВ

Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ

Газета 2007 йил 23 февралда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0224-рақам билан рўйхатдан ўтган.

ТАХРИР ХАЙЪАТИ

Омонбой ОҚҲОЛОВ Холмўмин ЁДГОРОВ Дилбар СУЙУНОВА Юлчибой ТУРСУНБОВ Шоюнус ҒОЗИЕВ Баҳриддин НАИМОВ

Навбатчи муҳаррир

Отабек САФАРОВ Саҳифаловчи Шерзод ХАЙРУЛЛАЕВ

Газета «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида офсет усулида босилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41. Манзилимиз: Тошкент шаҳри, А.Қодирий кўчаси, 1. E-mail: kuch-adolatda@mail.ru. Тел.: 239-02-54, 239-02-55. Буюртма: Г-619. Қоғоз бичими: А-2. Сотишда эркин нарҳда. Адади: 6469. 2 3 4 5 Топшириш вақти: 20° Топширилди: 22°

Куч — адолатда

МУАССИСА: Ўзбекистон Республикаси Олий суди